

τ Veronikan

Nr 3/2016

T-Veronikan

Årgång 21 nr 3/2016

T-Veronikan ges ut av Örebro Läns Botaniska Sällskap. Bidrag till tidningen, synpunkter på innehållet och tips om botaniska händelser mottages tacksamt av redaktionen. Citat ur T-Veronikan får göras, om källan anges. Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera insända bidrag.

Ansvarig utgivare

Daniel Gustafson

Omslagsbilder

Vitpyrola *Pyrola rotundifolia*. Några av pyrolasläktets arter hör till de ganska få vackra växter man kan finna i skogen och vitpyrolan är utan tvekan den vackraste med sina höga stänglar med stora vita blommor och eleganta rosetter med glänsande blad. Karakteristiskt är det långa, röda, böjda stiftet. Vitpyrola förekommer i hela vårt land och kan i fjälltrakterna växa en bit ovanför trädgränsen. Sprider sig delvis med utlöpare som utvecklar nya rosettskott.

Piprör *Calamagrostis arundinacea* är ett högväxt, styv- och grovstråigt gräs som växer på torr stenig moränmark på hyggen, gläntor och bergbranter. Om det svenska artnamnet skriver Linné i sin lapska flora: ”Med det långa knutfria strået av detta gräs rensa bönderna i Sverige sina pipor, sedan dessa genom långvarigt bruk blivit fyllda av tobaksolja...”

Text och illustrationer: Björn Nordzell

Hjälp sökes!

Vill du vara med och hjälpa till med praktiskt arbete i föreningen?

Hör gärna av dig till oss!

M.v.h. styrelsen och redaktionen

Redaktion

Gunilla Dahlén 070-325 36 22
dahlen.gunilla@gmail.com

Daniel Gustafson 073-714 16 06
daniel.gustafson@telia.com

Arne Holmer 0582-407 58
arne.holmer@telia.com

Björn Nordzell 019-24 40 31
bjorn.nordzell@telia.com

Material skickas till:
teveronikan@gmail.com

Manusstopp för

T-Veronikan

nr 4/2016 15 november

Utgivningsplan:

4 nr, mars, juni, sep, dec

Annonspriser, kr:

	1 inf	2-4 inf
Helsida	1000	800
Halvsida	700	600
Kvartssida	500	400
Åttondel	350	300

ISSN 1402-2419

Ordföranden har ordet

Daniel Gustafson

Hösten är här igen och i dagarna är det höstdagjämning. Svårt att riktigt förstå nu när det har varit så varmt långt in i september!

Jag har haft härliga arbetsdagar bland annat i Tiveden och på besök i Björnlandets nationalpark i Västerbotten. De två kan ses som syskon bland våra nationalparker, kanske tillsammans med Skuleskogen, Tresticklan och Tyresta. Till stora delar karga, talldominerade gammelskogar präglade av brand. I en brandhistorisk undersökning som nyligen gjorts i Björnlandet kunde man datera totalt 23 bränder mellan åren 1165 och 1970. Länsstyrelsen i Västerbotten har gett ut en rapport om inventeringen, vilken går att hitta på deras hemsida. Intressant att jämföra nationalparkerna och se likheter och skillnader i såväl natur som kulturhistoria.

Under hösten har ÖLBS en mossexkursion och i november traditionsenligt ”Sommarens fynd”, för att sammanfatta året som gått. Ungdomsgruppen Ute tillsammans har också några exkursioner, till bland annat Oset och Harge uddar. Nu är det dags att sätta programmet för 2017. Vi i styrelsen har

i samband med det diskuterat hur föreningen skulle kunna göra mer naturvårdsnytta och vill få med några exkursioner med aktiv floravård i programmet.

Vi är många som är bekymrade över hur landskapet förändras och blir mer enahanda. Samtidigt som skogarna gallras, huggs och planteras för att bli mer lika gran- och tallåkrar, växer det småskaliga kulturlandskapet igen. När vi är ute och floraväktar ser vi ofta hur hotade arter minskar i antal och med tiden försvinner från sina lokaler. För att åtminstone i viss mån motverka detta skeende, skulle vi som förening kunna bidra med att restaurera eller regelbundet vårda en eller ett par lokaler.

Har du som medlem kännedom om någon växtlokal där vi tillsammans kan göra insatser under någon dags arbete? Hör gärna av dig till mig eller någon annan i styrelsen. Programmet för 2017 publiceras i nästa nummer av T-veronikan, som kommer ut lagom till jul. Innan dess hoppas vi trots allt på lite regn, så att besöken i svampskogarna blir mer givande.

Nationalparkernas nya symbol, guldstjärnan, på plats i Björnlandet.

Några mossbestämningar från Västergötland Vg, Värmland Vrm och Västmanland Vsm

Text: Lars Löfgren

Sexsifferkombinationen avser ruta i Rikets Nät. Utelämnade är 65... 14 (15)...

Fet stil = landskap, kommun, *kursiv* = socken
! = förf.

/ = har bestämt växten

FE = Fritz Eriksson

Källjordmossa *Dichodontium palustre*

Vsm Nora Viker Mon 902 490, källdamm vid bäcken 1995 ! (OREB/FE).

Plyschmossa *Ditrichum flexicaule*

Vsm Nora Viker Stora Älvhyttgården 918 440, 1996 !.

Planmossa *Distichium capillaceum*

Vsm Nora Nora SV om Gyttorps station 975 523, kalkbrott 1995 ! (OREB/FE). **Viker** NÖ om Ingersro 957 499, 1996 !.

Smal näckmossa *Fontinalis dalecarlica*

Vsm Arboga Arboga Åbågen 65856 15014, 1981 ! (OREB/FE) [Fyra lokaler från ån uppges av Möller 1922 s. 60].

Nora Nora SÖ om Sandtjärpan 955 552, 1995 ! (OREB). Öster om Sandtjärpan 958 551, bäcken 1995 ! Pershyttan 972 545, 973 546 ymn. i bäcken, 986 552, 1995 ! (OREB). Lerkesån 975 557, 1995 ! (OREB).

Vrm Karlskoga Karlskoga Utterbäck 813 320 Imälven 1995 ! (OREB). V om Österhult 820 334, 1995 ! (OREB). Sibbofors 826 341, 1995 ! (OREB).

Klobäckmossa *Hygrohypnum ochraceum*

Vsm Arboga Arboga Åbågen 65856 15014, 1981 ! (OREB/FE) [samlad strax väster härom vid Nästkvam 1928 C. A. Tärnlund (OREB)]. Jäders bruk, nedom kraftstationen 1996 ! (OREB).

Nora Nora SV om Gyttorp station, Kvarnbäcken 975 523, 1995 ! (OREB/FE). **Viker** Gamla Skrikarhytte såg o kvarn 917 475, 1995 ! (OREB/FE).

Vrm Karlskoga Karlskoga Forsen 805 308, bifåran på block och rötter 1995 ! (OREB/FE).

Mussvansmossa *Isoetecium myosuroides*

Vsm Arboga Arboga Sätra 65884 15021, blockundersidor 1997 !. **Medåker** Smedby, blockskogen 971 939, under block 1987 !/E. Sjögren.

Vattenkryp-mossa *Leptodictyum riparium*

Vsm Arboga Arboga Åbågen 1981 ! (OREB/FE).

Trindmossa *Myurella julacea*

Vsm Nora Viker NÖ om Ingersro 957 499, kalkbrott 1996 ! (OREB/FE).

Hårhättemossa *Orthotrichum diaphanum*

Vsm Nora Nora Pershyttan 981 550, 1996 ! (OREB). **Viker** Bengtstorp 948 490, allén 1996 ! (OREB/FE).

Trubbhättemossa *Orthotrichum obtusifolium*

Vg Tived ca 1 km S om Ösjönäs 2002 M. Andersson (OREB/!).

Bandpraktmossa *Plagiomnium elatum*

Vsm Nora Viker Venakärret 1996 !.

Spetsig dvärgbågm. *Pseudoleskeella nervosa*

Vsm Nora Viker Stora Älvhyttgården 918 440, 1996 !.

Bäckraggmossa *Racomitrium aciculare*

Vsm Nora Nora Slantan 949 531, 1995 !. V om Stora Mossen 955 552, block 1995 !. Ö om Sandtjärpan 958 551, 1995 !. SV om badplatsen 976 522, block 1995 !. **Viker** S om Nya Dammen 881 493, på block i bäcken 1995 !. V om Kviddhålen 880 516, bäcken 1995 !. S om Skrikarhyttan 910 484, 1995 !. Sågen 917 475, 1995 !.

Vrm Karlskoga Karlskoga Forsen 805 308, bifåran 1995 ! (OREB). Österhult 820 334, 1995 !. Sibbofors 826 341, 1995 !.

Spärraggmossa *Racomitrium elongatum*

Vsm Arboga Medåker Täby Östergård 1984 ! (OREB/FE).

Nordlig raggmossa *Racomitrium microcarpon*

Vsm Arboga Arboga SÖ om Djäkneklinten, hållkrön, 2 kvdm på block 1988 ! (OREB/FE).

Rosmossa *Rhodobryum roseum*

Vsm Nora Nora Pershyttan 983 549, 1995 !.

Vrm Karlskoga Karlskoga Forsnästorp 863 336, bäcklund 1995 !.

Skogshakmossa *Rhytidiadelphus subpinnatus*

Vsm Arboga Arboga Sätra 65891 15015, 1997 !. **Medåker** Viby branddamm 1987 ! (OREB/FE).

Nora Viker Mogruveälven 906 484, 1995 ! (OREB).

Röd skorpionmossa *Scorpidium revolvens*
Vsm Nora Viker Venakärret, i 6 undersökta bestånd 1996 ! (OREB).

Korvskorpionmossa *Scorpidium scorpioides*
Vsm Nora Viker Venakärret, flerst. rikl. i 20 undersökta bestånd 1996 !. (OREB/FE). Mon 902 490, källdamm 1995 ! (OREB/FE).

Tät vitmossa *Sphagnum compactum*
Vsm Arboga Säterbo Vägge Hällar, stigen 1988 ! (OREB/FE).

Lämmelmossa *Tetraplodon mnioides*
Vsm Arboga Arboga Sättra 1997 !.

Gyllenmossa *Tomentypnum nitens*

Vsm Nora Viker Venakärret 1996 ! (OREB).

Purpurvitmossa *Sphagnum Warnstorffii*

Vsm Nora Viker Venakärret, flerst. 1996 !.

Herbarier

OREB = Örebro kommuns herbarium, bihang till Evolutionsmuseet Botanik (Fytoteket), Uppsala universitet

Litteratur

Möller, H. 1922. Löfmossornas utbredning i Sverige. VII. Hookeriaceae och Fontinalaceae. *Arkiv för botanik* 17:14.

Brun lundlav *Bacidia polychroa* i Närke

Text: Lars Löfgren

Brun lundlav *Bacidia polychroa* är sårbar (VU) i Närke enligt rödlistan 2015. I Sverige ”finns drygt 30 aktuella fynd. Förekomsterna är ofta små med enstaka träd på varje lokal... Brun lundlav växer på slätbarkiga ädellövträd och på asp i blandad ädellövskog eller blandskog. Lokalerna har ofta lång trädkontinuitet och luftfuktigheten är hög.” (Arup 2005). Äldre beteckning på laven är *Bacidia acerina*, *B. fuscorubella*, *B. fuscorubella* var. *phaea*, *Biatora polychroa*.

Lokalförteckning

Fet stil = kommun, *kursiv* = socken

/ = har bestämt växten

; = tidsskilda fynd från samma lokal/lokaler
OREB = Örebro kommuns herbarium, bihang till Evolutionsmuseet Botanik (Fytoteket), Uppsala universitet

UME = Herbarium, EMG, Umeå Universitet
UPS = Evolutionsmuseet Botanik (Fytoteket), Uppsala universitet

Örebro *Vintrosa* inne i bebyggelsen N om f.d. *Vintrosa* station RN 657066 145172, lövlund med källkärr och bl.a. långsvingel och stinksvamp 1995 L. Löfgren (OREB/J. Wilhelmson, Löfgren ms 1998: *Latorp* omr. 159, Löfgren m.fl. 2003).

Arboga *Götlanda* Hamrarna, på ask, lönn och asp 1874, 1877, 1880, 1883 O. G. Blom-

berg (OREB, UPS, Exsiccate H. Lojka: *Lichenotheca universalis* 178, Nilsson 1929); på lönn 1951 G. Kjellmert (UPS). Norra Hammaren, på lönn i blandskog 1947 G. Degelius (UPS). Södra Hammaren, på lönn 1951 G. Kjellmert (Arizona State University Lichen Herbarium, Michigan State University, UME); på lönn och asp 1993 A. Nordin (UPS, Nordin, Löfgren & Wilhelmson 1994); i den norra delen av Södra Hammaren, täml. rikl. på lönn och asp 1995, 1998 S. Hultengren (UPS). Locknäs 1993 T. Foucard (Nordin, Löfgren & Wilhelmson 1994).

Manuskript (ms) och litteratur

Arup, U. 2005. *Bacidia polychroa* Brun lundlav. *ArtDatabanken - Artfaktblad*.

Löfgren, L. ms 1998. *Latorp. Botanisk inventering*. Örebro kommun, stadsbyggnad.

Löfgren, L., Kaufmann, H. och Wilhelmson, J. ms 2003. *Latorps ängar*. Örebro kommun, stadsbyggnad.

Nilsson, G. 1929. Lichenologiska bidrag. II: 5. *Bacidia fuscorubella* (Hoffm.) Arn. funnen i Uppland. *Botaniska notiser* 1929: 259-260.

Nordin, A., Löfgren, L. och Wilhelmson, J. 1994. SLF-möte i Arboga. *Graphis scripta* 6: 77-84.

Trender i Närkes lavflora 1850-1999

Text: Jan Wilhelmsson och Lars Löfgren. Bild: Arne Holmer.

I samband med Jan Wilhelmssons sjukdom 2013 fick jag överta hans anteckningar om lavar. De flesta av hans fynd härrör från Närke. Ur den statistiska sammanfattning JW hade påbörjat publiceras här hans uppskattning av några lavars tendens till ökning eller minskning. Den bygger på förekomsten av Närkelavar i OREB samt statistik över egna och andras fynd åren 1980-1999. Materialet bygger i hög grad på beställda undersökningar i utvalda områden, mest artrika lövområden. (ett 20-tal, Löfgren m.fl. 1998, m.fl.) av JW och LL, ofullständigt genomförda på enklaste vis. Därutöver har en del spridda fynd gjorts, delvis under gemensamma inventeringar. För samtliga bestämningar svarar JW eller andra sakkunniga. Äldre herbarieuppgifter härrör främst från P. J. Hellboms insamlingar fr.o.m. 1850-talet i Örebro kommuns herbarium (OREB). Ett 50-tal därur är här obeaktade p.g.a. namn- eller bestämningssvårigheter. Det här är alltså en aptitretare, inte en sammanfattning över lavarnas totala förekomst och utveckling i Närke. Namngivningen baseras på Dyntaxa, ArtDatabanken/Sveriges lantbruksuniversitet.

//Lars Löfgren

Antal funna arter

Endast som herbariebelägg: 159 (23,8 %)

Både i herbarium och i fält 1980-1999: 333 (50,0 %)

Endast i fält 1980-1999: 175 (26,2 %)

Totalt 1850-1999: 667

Uppskattad förändring i förekomst hos några lavar i Närke 1850-1999

Blad- och busklavar

+ Ökande trend

Skuggblåslav *Hypogymnia vittata*

Fjällig filtlav *Peltigera praetextata*

Finlav *Physcia tenella*

Ljuslav *Xanthoria candelaria*

?+ Möjligen ökande trend

Mörk sköldlav *Xanthoparmelia pulla*

X. stenophylla

- Minskande trend

Broktagel *Bryoria bicolor*

Stor hålllav *Cetraria commixta*

Vaxgul bägarlav *Cladonia carneola*

Blåfotslav *C. cyanipes*

Fjällig bägarlav *C. macrophylla*

Svartfotslav *C. phyllophora*

Svälllav *C. turgida*

Snölav *Flavocetraria nivalis*

Buskmjöllav *Leprocaulon quisquilliare*

Skrovellav *Lobaria scrobiculata*

Fliklav *Massalongia carnosa*

Snömärkeslav *Melanohalea olivacea*

Hålllav *Menegazzia terebrata*

Norrlandslav *Nephroma arcticum*

Luddlav *N. resupinatum*

Torsklav *Peltigera aphthosa*

Åderlav *P. venosa*

Stjärnlav *Physcia stellaris*

Kolvlavar *Pilophorus*

Papillav *Pycnotheca papillaria*

Trådbrosklav *Ramalina thrausta*

Skorpigelälv *Rostania occultata*

Praktlav *Rusavskia elegans*

Vårtig påskrisl. *Stereocaulon condensatum*

Stiftlik påskrislav *S. pileatum*

Luddig påskrislav *S. tomentosum*

Nordlig navellav *Umbilicaria hyperborea*

Bronsnavellav *U. polyrrhiza*

Snabellav *U. proboscidea*

Siktlav *U. torrefacta*

Enlav *Vulpicida juniperinus*

?- Möjligen minskande trend

Krumlav *Arctoparmelia incurva*

Hedlav *Cetraria aculeata*

Gårdsgårdslav *C. sepincola*

Bägarpöslav *Cladonia deformis*

Mjöligen kochenillav *C. pleurota*

Hornbägarlav *C. subulata*

Enchylium exspansum/tenax

Svart sköldlav *Melanelia stygia*

Vårtig sköldlav *Melanohalea exasperata*

Grynig sköldlav *Montanelia soredata*

Ragglav *Umbilicaria hirsuta*

Skorplavar

+Ökande trend

Glansfläck *Arthonia spadicea*

Klosterlav *Biatoridium monasteriensis*

Gulnål *Chaenotheca brachypoda*

Vednål *C. brunneola*

Lövvedsnål *C. xyloxena*

Kattfotslav *Fellipes leucopellaeus*

?+ Möjligen ökande trend

Toffellav *Anisomeridium bifforme*

Liten rostfläck *Arthonia didyma*

Bacidia igniarii

B. subincompacta

Köttrod hattlav *Baeomyces carneus*

Stenoranglav *Blastenia crenularia*

Matt oranglav *Calogaya decipiens*

Tjockkantad oranglav *Caloplaca atroflava*

Skuggoranglav *C. lucifuga*

Liten ägglav *Candelariella aurella*

Kuddägglav *C. coralliza*

Grynig ägglav *C. xathostigma*

Parknål *Chaenotheca hispidula*

Luddnål *C. stemonea*

Sammetslav *Cystocoleus ebeneus*

Muroranglav *Gyalolechia flavovirescens*

- Minskande trend

Rostpricklav *Acarospora sinopica*

Mandellav *Amygdalaria panaeola*

Barkpricklav *Arthonia mediella*

Asppricklav *A. patellulata*

Citrinellav *Arthrurhaphis citrinella*

Arthrosporum popolorum

Bacidia herbarum

Stor sönderfallslav *Bactrospora dryina*

Brun klipprönnlav *Buellia badia*

Klippspik *Calicium corynellum*

Gulkantad spiklav *C. trabinellum*

Jordlavar *Catapyrenium*

Dvärgkatinaria *Catinaria neuschildii*

Purpurkatinaria *C. purpurea*

Sydlig ladlav *Cyphelium notarisi*

Ladlav *C. tigillare*

Klubblav *Dibaeis baeomyces*

Mossbelonia *Gyalecta incarnata*

Myriospora smaragdula

Sydl. kalkorangel. *Pyrenodesmia variabilis*

Geléogonlav *Thelenella muscorum*

?- Möjligen minskande trend

Rynkspricklav *Acarospora peliscypha*

Arthopyrenia grisea

Aspicilia grisea

Bacidia arceutina

B. bagliettoana

Matt pricklav *Pachnolepia pruinata*

Tetramelas geophilus

Litteratur

Löfgren, L. & Nilsson, K. G. & Wilhelmson, J. 1998. *Östra Sundholmen - Engelbrekts-holmen, Örebro kommun. Botanisk inventering*. Örebro kommun & Länsstyrelsen i Örebro län. Publikation 1998:25

Enlav Vulpicida juniperinus.

Botanikdagarna i Dalarna 2016

Text och bild: Arne Holmer.

Dalarna har mycket vackert och intressant att erbjuda botanister. Det fick vi erfara under några exkursionsdagar i landskapet, 29 juni-3 juli. Det var Dalarnas Botaniska Sällskap som bjöd in oss till årets botanikdagar.

Björn Nordzell och jag startade på onsdagen vid tolvtiden från Örebro. Vi stannade till i Lindsberg där vi plockade in Sievert Juneholm i bilen. Sievert har en vacker och botaniskt mycket intressant trädgård som vi tittade in i och där styrkte vi oss med lite kaffe innan vi fortsatte färden upp till Rättvik. Där skulle vi bo under några dagar i den vackra Stiftsgården. Den ligger vackert invid Siljan strax intill Rättviks kyrka med de historiskt intressanta kyrkstallarna. Efter incheckning och middag hälsades vi välkomna vid en kvällssamling. Från vår del av landet deltog förutom undertecknad och Björn och Sievert också karlskogaborna

Owe och Majbritt Nilsson, Uno Milberg och Alva Lunnevik.

Under de tre följande dagarna bussades vi tillsammans med ca 90 andra botanikintresserade runt i landskapet i två stora välfyllda bussar. Vår buss gjorde första dagen (30/6) det som kallades Siljansturen. Ett stort sandområde breder ut sig väster om Orsasjön vid Österdalälvens utlopp i Siljan. Vi stannade först vid Bonäs invid Svinvallens ishockeyplan. Där växte den sällsynta såpörten *Gypsophila fastigiata*, vanlig på Öland och Gotland men knappast förekommande på fastlandet. Här examinerade vi noga ett

myskgräs, bl.a. med hjälp av Thomas Karlsson, och konstaterade att det var nordmyskgräs *Hierochloa hirta* ssp. *arctica*.

Därifrån for vi ned till Kråkbergs badplats vid Orsasjön. Här växte bl.a. smalfräken *Equisetum variegatum* och äkta daggvide *Salix daphnoides* ssp. *daphnoides*.

I nordvästra kanten av Siljan ligger Sollerön. I Norrviken vid byn Utanmyra möttes vi av Mats Wik, tidigare bonde på gården. Han berättade om gården och den intressanta ängsmarken ned mot sjön. Vi stövlade runt i våtmarken en stund och kunde bl.a. se ängsnycklar *Dactylorhiza incarnata*, ängsstarr *Carex hostiana*, klubbstarr *Carex buxbaumii*, gräsull *Eriophorum latifolium* och axag *Schoenus ferrugineus*. De tidigare hävdade stora strandängarna runt Siljan växer nu tyvärr igen och måste skötas för att den biologiska mångfalden ska kunna bevaras.

Överst Stiftsgården i Rättvik. Nederst Rättviks kyrka med kyrkstallar vid Siljans strand.

Dagen avslutades med en längre färd ned till Böle-Fallsbjörken, som ligger öster om Leksand. Här är ett stort område med betesmarker. Det är känt för att hästar från hela landet släpps på bete där under sommarmånaderna. Området är kuperat med raviner med biflöden till Bölsån. Betesmarkerna ingår i det europeiska Natura 2000-nätverket. Genom det EU-finansierade Life-projektet "Foder och fågring" har man röjt och förbättrat betet. En mindre regnskur fick oss nu att ta på lite tätare kläder en stund, annars hade dagen bara bjudit på skönt solsken. Några av växterna som vi såg: brunklöver, fältgentiana, brudsporre, darrgräs, vildlin, hårstarr och gräsull i mängder.

Varje kväll fick vi lyssna på olika föredrag. Bland annat en översikt av Dalarnas natur. Mycket intressant är den så kallade Siljansringen. Den skapades för drygt

Brunklöver *Trifolium spadiceum*.

Såpört *Gypsophila fastigiata*.

Klubbstarr *Carex buxbaumii*.

Skogsnatviol *Platanthera bifolia ssp. latiflora* Rättviksheden.

Gunnar Hagelin informerar vid Jutjärnsängen.

Fjällvedel *Astragalus alpinus*.

365 miljoner år sedan genom att en 4 km stor meteorit krockade med jorden. Tack vare den finns nu här kalkrika marker med intressanta botaniska lokaler.

Nästa dag gjorde vi den s.k. Boda-Ore-turen. Nordost om Rättvik ligger Rättviksheden, ett isälvsdelta med underliggande silurkalksten. Första stoppet blev vid Jutjärnsängen. På vägen dit frapperades vi av den stora mängden natvioler vid vägkanterna och vid parkeringen kunde vi fotografera ett osannolikt stort, tätt bestånd av skogsnatvioler - i tallskog! Ängen bevattnas av ett underjordiskt flöde från Jutjärnen. Den slås varje år av ett jaktlag och det planeras bli ett naturreservat. Här såg vi bl.a. fjällvedel, smällvedel, fältgentiana, månlåsbräken, dvärglumner, grönkulla och backruta. De entomologiskt intresserade kunde glädja sig åt flera exemplar av brun gräsfjäril *Coenonympha hero*, Värmlands landskapsinsekt.

Innan vi lite senare gick ut till Jälltjärnsängen drack vi förmiddagskaffe vid vägkanten. Jälltjärnsängen ligger i Storsvedens naturreservat väster om Gulleråsens by. Där fanns förr välskötta myrlindor och ängsmarker som sedan bruket av dem upphörde vuxit igen med skog. Här har nu röjts och marken slås årligen av ett jaktlag. I ängen, som snarare är ett rikkärr, växer många olika orkidéer: tvåblad, skogsknipprot, brudsporre, skogsnycklar, ängsnycklar, natviol och grönkulla. Man har också sett stor låsbräken *Botrychium virginianum* och vi utlovades en belöning om den kunde återfinnas. Men den visade sig inte för någon. Botanister är ofta allmänt naturintresserade och det blev en liten samling en stund kring en vackert guldglänsande fjärlspuppa. Varligt togs den om hand och efter kläckning några veckor senare kunde Björn konstatera att det ur puppan kom en älggräsfjäril.

Vi vandrade någon kilometer norrut till Jälltjärnen. Där tittade vi lite extra på starrarna, olika *Carex*-arter. Den mindre vanliga jämtstarran *Carex jemtlandica* växer där.

Därefter kom vi till Norrboda gammelstad. En fäbod som i dag sköts av Ore hembygdsförening. En Ortsbo gav oss en redogörelse för fäboden och lite fäbodshistoria. Vi åt vår lunch mellan de vackra grå knuttimrade husen och efter den visades vi på några sällsynta, rödlistade ladvlar på husväggarna. Vi gick en stund i en äng som slås varje år och i den växte bl.a. fältgentiana och månlåsbräken. Vi flockades ett tag med kamerorna omkring en mycket oblyg midsommarblåvinge som lät oss ta fina närbilder.

Trolig jämtstarr Carex jemtlandica.

Dagen avslutades med besök i kalkbrottet i Solberga i Boda socken. Där har på senare år uppstått ett rikkärr sedan den industriella verksamheten upphört. Här trivs nu majviva och många orkidéer, bl.a. mängder av blodnycklar *Dactylorhiza incarnata* ssp. *cruenta*. Kalkbrottet besöks av många p.g.a. dess intressanta geologi. I ett hörn av brottet kunde vi se hur det sipprade fram olja ur ett borrhål.

Norrboda Gammelstads fäbod.

Sista exkursionsdagen, lördagen den 2 juli gjorde vår buss Mora-Älvdalen-turen. På

Starrstudier med Thomas Karlsson vid Solberga kalkbrott.

Lavstudier på husvägg i Norrboda.

Lämmelmossa Tetraplodon mnioides.

vägen upp mot Älvdalen stannade vi strax efter Mora i Alderängarnas naturreservat. Österdalälven har här skurit sig ned genom Morafältets deltaavlagringar. Vi vandrade uppe från deltaplanet ned genom skogen, förbi restaurerade ängar och fram till klapperstensfält invid älven. Bland stenarna växte mattor av kattfot, fjällarv, knägräs och fjällnejlika. Invid stranden samlades vi vid ett bestånd med vackert blommande blå iris och diskuterade vad vi skulle kalla den. Thomas Karlsson tog med ett exemplar för artbestämning.

Därefter besöktes Brindberg, en gammal s.k. hemfäbod som fortfarande brukas. Det är en av Älvdalens största fäbodlar. Så sent som 1977 fanns här sju hushåll, nu är det två familjer som sköter markerna med får, getter och kor. Vi blev guidade genom en välbevarad vacker slåtteräng där det bl.a. växte slätterfibbla, blåsuga, fältgentiana, månlåsbräken, fjälltimotej och sarmatisk daggbåpa *Alchemilla sarmatica*. I kanten av ängen kunde vi bekanta oss med ett bestånd mäterrot *Peucedanum ostruthium*.

Exkursionsdagen avslutades långt uppe i nordväst. Vi passerade Trängslets kraftverk och det stora vattenmagasinet och kom till Rensjöns naturreservat. Det är till stor del ren urskog. Den knappt synliga stigen som vi följde genom skogen ned mot sjön slingrade fram mellan fallna, multnande trädjättar. På en mossbelupen stock växte den intressanta lämmelmossan *Tetraplodon mnioides*. Som kanske bekant lever den på något kväverikt substrat, t.ex. lämning av ett litet dött djur (ofta en lämmel), spillning, ibland på en spyboll eller hårtuss. Den är vanlig i fjällen men sällsynt i låglandet. På många av de gamla tallarna syntes brandljud, d.v.s. märken efter flera skogsbränder. En del tallar ansågs vara omkring 500 år gamla.

Traditionsenligt avslutades Botanikdagarna på lördagkvällen med en god och trevlig middag varefter följde avtackning av guider och andra som ordnat med den mycket intressanta och givande veckan i Dalarna.

Sommarens floraupplevelse, Bölets Ängar!

Text: Bo Hägerås. Bild: Daniel Gustafson.

Strax utanför länsgränsen, i södra Tiveden ligger naturreservatet Bölets Ängar. Den 16 juni samlades en handfull ÖLBS-medlemmar där för en av sommarens exkursioner. Vi hade höga förväntningar och blev verkligen inte besvikna!

Reservatet utgörs av gamla slätterängar som hålls öppna genom bete och slåtter. Områdets berggrund har stort inslag av kalkrik grönsten som ger en omväxlande och artrik flora. Tidigare har det under sekler brutits manganmalm i området.

Reservatet förvaltas av Länsstyrelsen i Västra Götaland men en hel del av underhållet sköts idéellt av eldsjälarna från Naturskyddsföreningen. Det handlar om slybekämpning, årlig fagning av stora ytor, inventeringar och övervakning. Förra året på De Vilda Blommornas Dag firades reservatets 100-årsjubileum.

På parkeringen togs vi emot av dagens guider, Leif Pettersson och Gunborg Lundkvist

från Naturskyddsföreningen i Karlsborg. De är sedan åtskilliga år mycket engagerade i reservatet och dess utveckling. Vi fick en intressant redogörelse för områdets geologi, historik och tillkomst och allt arbete som de och andra lägger ned i reservatet.

Redan runt parkeringsplatsen hittade vi flera anmärkningsvärda arter som månlåsbråken och spenört, svinrot och hartmanstarr, och så fortsatte det; vi drogs från den ena rariteten till den andra under hela rundvandringen. Totalt noterade vi ett 80-tal intressanta arter, orkidéer, ormbunkar, starrar, spiror och gräs, allt i ett mycket välhävdad och omväxlande ängslandskap. Höglänta torrängar med massor av Jungfru Marie nycklar och brudsporre

Vandring i Bölets ängar tillsammans med Karlsborgs naturskyddsförening.

Elisabet pratar med korna i Bölet.

I vägkanten fanns många intressanta arter.

Mängderna av brudsporre måste förevigas.

omväxlade med lundpartier och lägre, våtare partier med intressanta starrarter, guckusko, ormtunga och kärrspira. Bakom skyddsstaket såg vi några bestånd av guckuskon och uppe på en sluttande torräng ett ensamt exemplar av Sankt Pers nycklar. Det dök upp där för ett par år sedan, möjligen fröspritt med maskiner från något annat reservat.

Tyvärr var vi där lite för tidigt på säsongen

för att få se ett par av reservatets verkliga dragplåster: trumgräshoppa och fältgentiana. Båda varianterna av fältgentiana, tidig- och senblommande finns i stora antal och skötselns av deras växtplatser anpassas efter de olika kraven varianterna har på tidpunkter för slåtter respektive bete.

Huvuddelen av reservatet betas växelvis under sommaren. Den gamla vägen tvärs genom området delar på ett naturligt sätt reservatet mitt itu. Ena halvan är på så sätt alltid garanterat kreatursfri. En rejäl flock nötboskap var vår intresserade välkomstupublik på andra sidan staketet vid parkeringen även om tjuren höll sig lite i bakgrunden.

Det var en gammal kulturbygd vi besökte. Områdets historia och ålder framgår när man får veta att en rad jättelika, fristående hasslar av SLU har bedömts till att vara över 300 år gamla. De antas markera sträckningen för en forntida väg. Smala, försynta stigar ledde oss runt i området och vi fick snabbt hålla oss till dem även om det ofta var svårt eftersom så mycket lockande fanns i omgivningarna.

Daniel hade på Artportalen hittat rapporter av ryl och knärot som låg passande till för ett besök på vägen hem. Lokalen ligger på avtagsvägen ner till Djäknesundet vid Vättern. Platsen kallas Molaggen och Leif och Gunborg gav oss detaljerade anvisningar över hur vi skulle hitta dit. Det var heller inga problem; rylen växte nästan vid vägkanten och knärot hittade vi snart en bit in i den fullväxta barrskogen. Dessutom såg vi där tallört, björk-, grön- och ögonpyrola. Vi satte oss ner för en sista kaffetår på kliporna vid vattnet, med utsikt över Vättern, och var överens om att besöket i Bölets ängar varit en total fullträff. Trevligt och proffsigt omhändertagande, ett överflöd av observerade arter och miljöer och massor av nya intryck. Detta var Sällskapets första exkursion till Bölets ängar, garanterat dock inte den sista! Det ska bli intressant att se vad Ängarna har att erbjuda vid andra tidpunkter på sommaren, fältgentianorna, trumgräshoppa, eftersommarens fjärilar, en rik funga på hösten och mycket mer.

Avslutande fika vid Djäknesundet, Vättern.

Avslutningsvis, med stort tack för hjälp av Elisabet och Owe, en lista över noterade arter i den ordning vi såg dem. När man läser igenom den kan man riktigt känna hur omgivningarna förändrades under vår vandring, allteftersom biotoperna växlade och de olika arterna dök upp.

Bölets ängar, rundvandringen.

Månålsbråken *Botrychium lunaria*, spenört *Laserpitium latifolium*, svinrot *Scorzonerella humilis*, nässelklocka *Campanula trachelium*, stinksyska *Stachys sylvatica*, trubbhagtorn *Crataegus monogyna*, grönvit nattviol *Platanthera chloranta*, nattviol *Platanthera bifolia*, storrams *Polygonatum multiflorum*, sommarfibbla *Leontodon hispidus*, flädervänderot *Valeriana sambucifolia*, rödblåra *Silene dioica*, luddtätel *Holcus lanatus*, ormbär *Paris quadrifolia*, ängsskallra *Rhinanthus minor*, bäckveronika *Veronica beccabunga*, kärstistel *Cirsium palustre*, smörbollor *Trollius europaeus*, gökärt *Lathyrus linifolius*, gråfibbla *Pilosella officinarum*, rödfibbla *Hieracium aurantiacum*, ormrot *Bistorta vivipara*, vitpyrola *Pyrola rotundifolia*, skogs nattviol *Platanthera bifolia* ssp. *latiflora*, darrgräs *Briza media*, klasefibbla *Crepis praemorsa*, skogsvicker *Vicia sylvatica*, sötvedel *Astragalus glycyphyllos*, svartbråken *Asplenium trichomanes*, kalkbråken *Gymnocarpium robertianum*, tibast *Daphne mezereum*, klotpyrola *Pyrola*

minor, Jungfru Marie nycklar *Dactylorhiza maculata*, skogssallat *Lactuca muralis*, skogskovall *Melampyrum sylvaticum*, underviol *Viola mirabilis*, loppplummer *Huperzia selago*, bergslok *Melica nutans*, skärmstarr *Carex remota*, knaggelstarr *Carex flava*, hirsstarr *Carex panicea*, blåsstarr *Carex vesicaria*, tvåblad *Neottia ovata*, blodrot *Potentilla erecta*, vildlin *Linum catharticum*, kabbeleka *Caltha palustris*, ormtunga *Ophioglossum vulgatum*, guckusko *Cypripedium calceolus*, såråkra *Sanicula eropaea*, skogsstarr *Carex*

sylvatica, skogsklocka *Campanula cervicaria*, rödkämpar *Plantago media*, Sankt Pers nycklar *Orchis mascula*, slätterfibbla *Hypochaeris maculata*, kattfot *Antennaria dioica*, åkervädd *Knautia arvensis*, gökblomster *Lychnis flos-cuculi*, hagtornsrost *Gymnosporangium clavariiforme*, natt o dag *Melampyrum nemorosum*, brudsporre *Gymnadenia conopsea*, kärrfibbla *Crepis paludosa*, kärrespira *Pedicularis palustris*, äkta johannesört *Hypericum perforatum*, spåstistel *Carlina vulgaris*, getrams *Polygonatum odoratum*, tätört *Pinguicula vulgaris*, fältsippa *Pulsatilla pratensis*, gaffelbråken *Asplenium septentrionale*, ängsull *Eriophorum angustifolium*, hartmanstarr *Carex hartmanii*.

Vid Molaggen på vägen ner till Djäknesundet.

Björkpyrola *Orthilia secunda*, linnéa *Linnaea borealis*, ögonpyrola *Moneses uniflora*, skogsstjärna *Trientalis europaea*, grönpyrola *Pyrola chlorantha*, knärot *Goodyera repens*, ryl *Chimaphila umbellata*, tallört *Monotropa hypopitys*, klasefibbla *Crepis praemorsa*.

Vid Vätterstranden.

Kaffe *Coffea arabica*, barrsprickling *Lophodermium pinastri*, veketåg *Juncus effusus*.

Vid tangentbordet.

Bo Hägerås *Homo sapiens*.

Exkursion till Hälleskogsbrännan i Västmanland

Text: Margareta Hedman. Bild: Elisabet Kocken och Leif Sandgren.

Lördag den 2 juli trotsade några medlemmar SMHI:s regniga väderprognos och deltog i en exkursion till det två år gamla brandområdet i Västmanland, tillsammans med Botaniska föreningen i Västmanland (BFiV). Vi var tillsammans 17 deltagare inklusive de två guiderna Bengt Stridh och Tom Sävström.

Området som har blivit skyddat är 6400 hektar. Hela området som brandskadades är 15 000 hektar. När vi åkte in i området slogs vi av den yppiga växtligheten längs vägen, liksom på ställen bland kvarvarande stammar där det brunnit. Mjölkörtens praktfulla, rika blomning och piprörens nästan manshöga strån framför de till hälften svartbrända trädstammarna i fonden, mildrade intrycket av förödelse. Det var en vacker syn.

I det första området vi stannade vid hade inte förnan förbränts och det var fuktigt och lite svårt att ta sig fram bland nerfallna träd,

Botaniska Föreningen i Västmanland guidade i Hälleskogsbrännan.

stenar och fuktstråk. Här växte några brandgynnade arter, som svedjenäva, bergkorsört, skogsvicker och gulvial. Svedjenävarna var inte lika storvuxna och talrika i år jämfört med fjolåret. Flera av svedjenävarna var överblommade och småväxta, men vi såg några fina exemplar med helt blålila kronblad och gulgröna märken. Någon brandnäva fann vi inte. Det var knappt någon brandnäva, som hade blommat eller växt upp i år inom området.

Flera brandgynnade svampar fick vi se: kolflamskivling förekom rikligt, liten brandbläcksvamp fanns vid ett dike och den märkliga svampen liten brandskikt dyna växte på brända björkstammar och liknade fastklistrade svarta oliver. Andra svampar som observerades var rotmurklan, en liten bucklig brun bulle, som angriper tallrötter. Syllsvamp, en ljus, lite fjällig hattsvamp som växer på tallstubbar. Siennakremla var den enda ätliga svampen som sågs den här dagen.

Kolonisationen av området går relativt snabbt, en del frön kommer hit med vind och djur, andra har möjligen funnits i fröbanken i jorden. Många växter som inte är konkurrenskraftiga har chansen nu. De övriga växter som observerades och artbestämdes finns i tabellen till höger.

Det andra området vi stannade vid var betydligt torrare och med helt avbränd förna. Här var det färre arter men det växte bl.a. ljung och kärringtand, blåsuga, gårdsskräppa, piprör och mjölkört. Varken blåbärs-

eller lingonplantor upptäcktes.

Visst kom det några regnskurar under dagen men det var uppehåll under vår fikarast vid en sjö med storlommar.

Vi tackar våra kunniga guider som hade mycket att berätta om växterna, svamparna och området. En mycket lärorik dag i trevligt sällskap!

Observerade växter

Amerikansk dunört	<i>Epilobium adenocaulon</i>
Bergkorsört	<i>Senecio sylvaticus</i>
Bergslok	<i>Melica nutans</i>
Blekstarr	<i>Carex pallescens</i>
Blodrot	<i>Potentilla erecta</i>
Blåsuga	<i>Ajuga pyramidalis</i>
Finsk fingerört	<i>Potentilla intermedia</i>
Fläckigt nyckelbl.	<i>Dactylorhiza maculata</i>
Gulvial	<i>Lathyrus pratensis</i>
Gyttrad igelknopp	<i>Sparganium glomeratum</i>
Gårdsskräppa	<i>Rumex longifolius</i>
Knapptåg	<i>Juncus conglomeratus</i>
Kärringtand	<i>Lotus corniculatus</i>
Ljung	<i>Calluna vulgaris</i>
Lungmossa	<i>Marchantia polymorpha</i>
Mannagräs	<i>Glyceria fluitans</i>
Mjölkört	<i>Epilobium angustifolium</i>
Norsk fingerört	<i>Potentilla norvegica</i>
Pillerstarr	<i>Carex pilulifera</i>
Piprör	<i>Calamagrostis arundinacea</i>
Skogsvicker	<i>Vicia sylvatica</i>
Skogsviol	<i>Viola riviniana</i>
Svedjenäva	<i>Geranium bohemicum</i>
Trådtåg	<i>Juncus filiformis</i>
Veketåg	<i>Juncus effusus</i>
Vit dunört	<i>Epilobium ciliatum</i>
Vårbrodd	<i>Anthoxanthum odoratum</i>
Ängsklocka	<i>Campanula patula</i>
Ängskovall	<i>Melampyrum pratense</i>
Ängsskallra	<i>Rhinanthus minor</i> ssp. <i>minor</i>
Örnbräken	<i>Pteridium aquilinum</i> ssp. <i>latiusculum</i>

Observerade svampar

Liten brandbläcksv.	<i>Coprinellus angulatus</i>
Brandskiktodyna	<i>Daldinia loculata</i>
Kolflamskivling	<i>Pholiota highlandensis</i>
Siennakremla	<i>Russula puellaris</i>
Syllsvamp	<i>Neolentinus lepideus</i>

Kolflamskivling *Pholiota highlandensis*.

Brandskiktodyna *Daldinia loculata*.

Svedjenäva *Geranium bohemicum*.

Näsmarkerna – de senast öppnade beteshagarna

Text och bild: Claes U. Eliasson. Bild: Michael Andersson.

Owe Nilsson hade inför exkursionen till Näsmarkerna den 26 juni lockat med att de som var intresserade skulle få se både ovanliga växtarter och brun gräsfjäril *Coenonympha hero* (NT). Trots mulet väder och meteorologers varning för regn hade 18 personer anslutit sig till mötesplatsen vid Vikers kyrka.

Fördelningen mellan kvinnor och män var jämn och både Örebro läns botaniska sällskap, Nora biologiska förening och Karlskoga naturskyddsförening var representerade. Vi rullade iväg i en lång bilkaravan som fyllde hela parkeringsytan vid Sjöändan, där ingången till de södra hagarna i Näsmarkerna befinner sig. Ett till synes starkt bilintresse bland de yngre nötdjuren gjorde att de lät oss vandra ostört i deras beteshage. Då vi återvände stod samtliga vid stängslet och beundrade de glänsande fyrhjulingarna.

Owe berättade att då han förra året var här upptäckte vilken blomsterprakt det var på dom öppna ytorna i beteshagarna. Han såg då även ett 30-tal brun gräsfjäril. Även när han dagen innan exkursionen besökte området såg han den utlovade fjärilen.

Michael Andersson sa att han trodde området iordningställdes för bete för endast ca tre år sedan. Vi blev alla överraskade av hur starkt området nordväst från ingången bytt karaktär. Tidigare var det en tät ungskog av

tall som gjorde det svåröverblickbart. Då man nu kom upp på en kulle var det som att blicka ut över ett skotländskt högländsbete med endast spridda träd kvarlämnade. Det är en ganska kuperad terräng och överallt lyste blomprakten mellan ytorna med dominerande örnbräken.

Trots det pågående betet var det just i det sydligaste hägnet vi påträffade tre stycken bruna gräsfjärilar på kanten av platån ovanför en ganska skarp sydöstsluttning. Alla som ville fotografera dessa kunde göra så eftersom väderleken gjorde dem ganska stillsamma. Det hade dock ännu inte börjat regna och var torrt i vegetationen så vi fick också se flera vanliga arter av pärlmorfjärilar och skogsnätfjäril röra på sig en aning. Luktgräsfjäril flög utan att vi stört dem också i detta väder. Nedanför den skarpa sluttningen stötte undertecknad upp en liten fjäril som först satt vackert vilande på ovasidan av ett blad, men flög sin kos så snart kameran närmade sig. Jungfrulinpraktmal *Hypercallia citrinalis* (NT) är tidigare bara rapporterad från Örebro län av Owe som fotograferat den vid Norra Tolsboda 2011, söderut på Kilsbergen.

De betande nötdjuren hade inte rört brudsporre eller nattviol, men i övrigt såg växtligheten lite tilltufsad ut i det sydliga hägnet. Det norra hägnet i den nära nog kilometerlånga sammanhängande öppna betesmarken låg åtskilliga hundra meter bort, men då vi utlovats rariteter som tidigblommade fältgentiana *Gentianella campestris* (EN) knatade vi vidare trots ett begynnande fint regn.

Vandring genom nyrestaurerade betesmarker.

Diskussioner i regnrusk.

Owe visade att den växte helt nära gångstigen och berättade att det nog fanns många hundra på samma kulle, men att de var lite svåra att inventera bland allt örnbråken. Att denna raritet fanns här tyder på att områdets skog aldrig varit helt sluten runt de talrika berghällarna och stenblocken av urkalk.

I övrigt såg vi fläckvis rikligt av vildlin, vars små blommor såg ut att sväva fritt i luften en decimeter över markytan. Brunört var en karaktärsart och dess blommor färgade marken fläckvis blå och nattviol stod i sin bästa blomning likt soldater på led eller i grupper med jämna avstånd. Vi fikade där vi beslutat vända om. Efter kaffe, te och smörgås var det bara att vända sig om på stenen så fanns

Fältgentiana Gentianella campestris.

Jungfrulinpraktmal Hypercallia citrinalis.

efterrätten där. Det vimlade av mogna söta smultron. Återtåget skedde lite ojämnt och då undertecknad lovat haka av spiraltrådarna till ingången för de sista gavs tillfälle att banka ner småkryp i paraplyet med en käpp från vägkanternas buskar av skogstry. Lite bankande gav vad som söktes – en trybärfis *Elasmostethus minor*. Artbestämningen fick ske senare, under lupp hemma, då det finns flera närbesläktade arter som är till förväxling lika.

På återvägen stannade Sivert, Berit och undertecknad vid Sveaskogs frivilliga avsättning och nu röjda område för väd-nätfjäril *Euphydryas aurinia* (VU) längs Ormtjärnsbäcken. Där for en orrhöna upp från sitt bo med åtta ägg i kanten av den nära nog fotbollsplansstora ytan. Det var blött och inga dagfjärilar visade sig. I den frodiga vägkantsvegetationen flög dock en vacker liten småfjäril, guldknoppmal *Lampronia rupella*. Denna påträffades som ny art för Västmanland i Munkhyttan så sent som 2014 (Artportalen). Anders Carlberg som gjort Vikers kyrka riksbekant för alla de som tittar på bilderna av ryggradslösa djur på Artportalen utropade smått indignerat – er utflykt gav tre småkryp nya för Nora kommun, och jag var inte med. Vi tittade också på de sista blommande ögonpyrola av tusentalet på en granplanterad f.d. åker i Pershyttan och avslutade med att se på benvedsspinnmalens ödeläggelse av Berits dvärgbenved i hennes trädgård i Nora. I år fanns det också larvspinn på tre benveds-buskar.

Berits dagbok första halvåret 2016

Text: Berit Ragné. Bild: Claes U. Eliasson och Herbert Kaufmann.

En titt i dagboken visar att jag har varit ute rätt många gånger i vår underbara natur. Detta är några av de platser jag har besökt under första halvan av 2016.

Året började med inventering av bombmurklor tillsammans med Herbert Kaufmann.

Vi hjälps också åt med att inventera växterna i Latorp och Vintrosa. Ett äventyr i sig. Ibland med nästan ogenomträngliga buskage, igenvuxna åkrar, kärr och en del fina hassellundar. Spännande, ibland jobbigt i värmen men ändå roligt.

Den 6e juni var jag och två medlemmar ute och besökte fjärils- och humleträdgården i Karlskoga. En fin liten oas för fjärilar, sländor och småkryp. Vi fortsatte till Älvhytteängen där vi intog vår matsäck. Brudsporre och akleja stod i sitt flor. Majviva och tätört blommade också. Svinrot fanns i mängder, den som hyser den ovanliga svinrotsvecklaren. Därefter fortsatte vi till vår f.d. ordförande Per Erik Persson och hans trädgård vackert belägen vid sjön Vikern. Det är alltid lika roligt stt träffa honom och få ta del av hans kunskaper och minnen. Hans trädgård hyser många olika och udda växter. En makoanfjäril flög över trädgården, vilket blev

en fin avslutning på en underbar utflyktsdag.

Att besöka Björskogsås är nästan ett måste varje år, så även i år. Guckusko i mängder var i full blom. Brudsporre, klasefibbla, jungfrulin med flera arter blommade på den vackra udden. Det var inte bara blommorna som var talrika, så var även besökarna. Torpet som nu är upprustat av Ernst Kirchsteiger är numera kafé och har öppet två dagar i veckan. Kaféet drivs av Hällefors ornitologiska förening vilket är beundransvärt. Mycket kaffe, gott bröd och glass gick åt denna varma dag. Allt intogs under gårdens praktfulla stora lönnar.

Vi var några som besökte Lejakärret, kärret som aldrig gör besökaren besviken. Mitt första besök där var 1965. Jag hjälpte så småningom till att inventera kärret inför reservatets bildande. Stor mängder vitpyrola stod i knopp. Vid vägen fann vi 21 gamla exemplar av fyrflikig jordstjärna och bredvid växte ett exemplar av knottblomster, fler sådana syntes inte till. Den har tydligen svårt att hävda sig bland annan växtlighet. Kärret kallades förr för Malaxiskärret men hölls hemligt. Som bonus på vår utflykt hittade vi 12 exemplar av nästrot i full blom och några få exemplar av ögonpyrola. Över kärret med kärrknipperot flög sot- och väddnätfjäril (VU) och andra arter som Claes Eliasson kunde namnen på. Den mest anmärkningsvärda var svartryggig strömvapenfluga (VU) som var 3 mm lång och på sin enda lokal i Svealand. Ett unikt och spännande område värt att besökas!

Fotografering av guckusko i Björskogsås.

Upptäckten av ögonpyrola läste vi om i förra numret av T-Veronikan. Men det blev en än större överraskning när Pamela upptäckte en ny lokal i Pershyttan i en ca 50 år gammal granskog. Den hyste tusen och åter tusentals exemplar av denna lilla underbara blomma.

Efter den fina och intressanta exkursionen till Näsmarkerna var vi några som åkte till den lokalen. De flesta var då tyvärr redan överblommade. De växte i våningsmossa med inslag av ormbär och skogstry. Det är konstigt att ingen upptäckt den lokalen förut men det kan bero på att på håll ser biotopen väldigt tråkig ut och därmed inte lockar till besök.

Den 9e juli väntar en exkursion med Nora Biologiska förening till Västergötland i ålderdomligt odlingslandskap, spännande!

Berit i Garphyttans nationalpark 2012.

Åtgärdsprogram för mosippa publicerat

Efter många års arbete är nu Naturvårdsverkets åtgärdsprogram för mosippa *Pulsatilla vernalis* färdigt. Det är författat av Bengt Stridh, Anders Granström och Niina Sallmén.

Åtgärdsprogrammet innehåller en kortfattad kunskapsöversikt och presentation av åtgärder som behövs under 2016–2020 för att förbättra artens bevarandestatus i Sverige.

På grund av storskaliga förändringar i artens livsmiljö är den på stark tillbakagång i Sverige och i huvuddelen av sitt europeiska utbredningsområde. Mosippa gynnas av störning såsom brand och extensivt bete, vilket håller tillbaka konkurrerande växtlighet samt skapar de markblottor som behövs för en framgångsrik förnygring.

Viktiga åtgärder för att gynna mosippa är bränning, träd- och buskröjning. Åtgärdsprogrammet föreslår även inventeringar, informationsspridning och upprättande av skötselansvisningar.

Örebro län har varit pionjär när det gäller att prova åtgärder för mosippa, mycket

tack vare Arne Holmer som med bidrag och stöttning från Länsstyrelsen bland annat har testat bränning och andra typer av störningar på artens växtplatser i länet för att se om det förbättrar dess överlevnad.

Åtgärdsprogrammet går att ladda ner i sin helhet från Naturvårdsverkets hemsida www.naturvardsverket.se/978-91-620-6726-7 eller beställa som trycksak från Länsstyrelsen i Gävleborg.

Program 2016

Håll utkik efter kompletteringar i kommande nummer av T-Veronikan och på föreningens hemsida www.olbs.se. Programmet för våren 2017 annonseras i nummer 4-2016.

Exkursion

8 oktober Mossor med Michael Andersson. Kanterboda naturreservat med Lannaforskarret. Samling vid Scandic Västhaga kl. 12.30. Exkursionen avslutas ca kl. 15.30. Ansvarig Michael Andersson, tfn. 073-052 36 75.

Inomhusmöte

20 november Sommarens fynd. Ta med bilder, insamlade växter eller berättelser kring de växtfynd du gjort under året. Kl. 15.00, Föreningarnas hus, Slottsgatan 13 A, Örebro.

Herbariegruppen

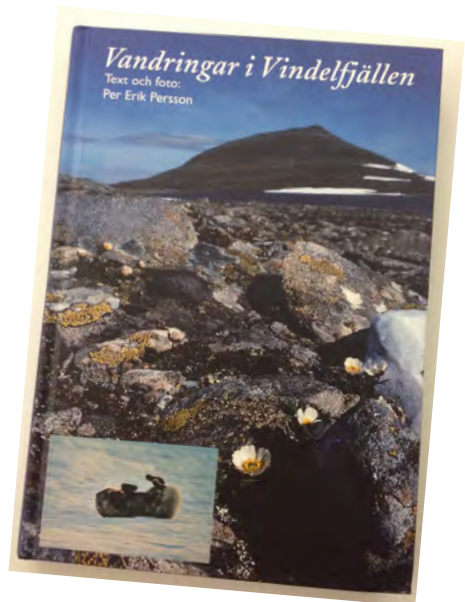
Herbariegruppen kommer under hösten att träffas för arbetsmöten den 21/9, 12/10, 2/11, 23/11 och 7/12. Alltid kl. 15-20 och alltid på en onsdag i f.d. logementet Narva. Ansvarig Margareta Hedman, tfn. 070-290 71 73.

Ny bok av Per Erik Persson

Text: Berit Ragné.

Vår f.d. ordförande Per Erik Persson, Gamla Viken, har nyligen gett ut sin fjärde bok, "Vandringar i Vindelfjällen". Det är dagboksanteckningar som omfattar 25 års vistelse mellan åren 1977-2002.

Boken vittnar om stor kunskap om landskapet, dess natur, växter och djur. En lättläst och flera gånger spännande läsning med 120 fina bilder. Boken kan säkert användas som reseguide för den som vill vandra i den fantastiska natur som området erbjuder. Det är nog få som känner det så väl som Per Erik gör!

Örebro Läns Botaniska Sällskap

ÖLBS ändamål är att utgöra ett forum för utbyte av erfarenheter och kunskaper inom botanikens olika grenar, att utforska floran inom länet och att verka för skydd av växtlokaler och växtsamhällen. ÖLBS är anslutet till Svenska Botaniska Föreningen.

Styrelse

Ordförande

Daniel Gustafson Östra Vintergatan 48
703 43 Örebro, tfn 073-714 16 06
daniel.gustafson@telia.com

Vice ordförande

Bo Hägerås Himmer 330
715 95 Kilsmo, tfn 070-650 97 74
hageras@gmail.com

Sekreterare

Gunilla Dahlén Holländaregatan 22
702 86 Örebro, tfn 0703-25 36 22
dahlen.gunilla@gmail.com

Kassör

Owe Nilsson Utterbäcksvägen 10,
691 52 Karlskoga, tfn 0586-72 84 78
owe.kga@telia.com

Ledamöter

Margareta Hedman E Rosenbergs v 25
702 85 Örebro, tfn 070-290 71 73
margaretahedman@yahoo.se

Berit Ragné Odengatan 2
713 32 Nora, tfn 0587-109 11
berit.ragne@telia.com

David Tverling Karl XI:s väg 9,
695 32 Laxå, tfn 070-578 41 20
davidtverling@hotmail.com

Suppleanter

Therese Aremyr Framnäsudden 38
705 10 Örebro, tfn 070-637 55 71
therese.aremyn@orebro.se

Ingevi Fall Tempelkärrsvägen 25
702 30 Örebro, tfn 019-24 04 82
tfn 070-319 59 75, ingefall@telia.com

Organisationsnummer

875001-7298

Adress

Korrespondens ställs till ordföranden.

Medlemsavgift 2016

Ordinarie medlem 150 kr.

Familjemedlem 75 kr (ej *Verumikan*).

Avgift inbetalas till

Plusgiro **64 26 24-1**.

Glöm ej att ange namn när ni betalar medlemsavgiften. Vi är också tack-samma om ni meddelar oss era adress-ändringar och e-postadress.

Veronikan

Årgång 21 nr 3/2016

Ordföranden har ordet

Daniel Gustafson..... 3

Några mossbestämningar från Västergötland, Värmland och Västmanland

Lars Löfgren..... 4

Brun lundlav *Bacidia polychroa* i Närke

Lars Löfgren..... 5

Trender i Närkes lavflora 1850-1999

Jan Wilhelmsson och Lars Löfgren..... 6

Botanikdagarna i Dalarna 2016

Arne Holmer..... 8

Sommarens floraupplevelse, Bölets Ängar!

Bo Hägerås..... 13

Exkursion till Hälleskogsbrännan i Västmanland

Margareta Hedman..... 16

Näsmarkerna - de senast öppnade beteshagarna

Claes U Eliasson..... 18

Berits dagbok första halvåret 2016

Berit Ragné..... 20

Åtgärdsprogram för mosippa publicerat..... 21

Program 2016..... 22

Ny bok av Per Erik Persson

Berit Ragné..... 22

